

PEN NORWAY

İddianame İnceleme Raporu

Seyhan Avşar Oğuz

PEN Norveç Türkiye İddianame Projesi

Heidi Heggdal

Yayımlanma Tarihi: 30 Eylül 2021

PEN Norveç Türkiye İddianame Projesi

PEN Norveç olarak, Türkiye'nin son 6 yılında gündeme gelen gazeteciler ve sivil toplum ile ilişkili davalar üzerinde çalışıyoruz ve bu çalışma kapsamında ilgili davaların kurucu belgesi olan iddianamelere odaklanıyoruz.

Ocak 2020'den bu yana, hakimler, avukatlar, araştırmacılardan oluşan uluslararası bir ekiple birlikte Cumhuriyet Gazetesi, Büyükada Davası ve Gezi Parkı da dahil olmak üzere öne çıkan birçok basın ve sivil toplum davalarına ilişkin iddianameleri incelemekteyiz.

Hazırlanan her rapor bir iddianameye odaklanıyor. Altı farklı ülkeden hukuk ve insan hakları uzmanlarından oluşan bir ekip, 2021 yılının sonuna dek 22 iddianameyi iç hukuka ilişkin düzenlemelere ve uluslararası standartlara uygunluğu yönü ile değerlendirmiş olacak.

Amacımız, Türkiye'deki hukuk devleti krizine ilişkin tartışmalara somut bir zemin sağlamak ve Türkiye'nin savcı ve hakimlerine iddianame yazım eğitimleri vererek bu alandaki standartları iyileştirmeye yönelik diyalogları desteklemektir. Bu güne dek yayınlanmış tüm rapor ve makalelerimizi (2020 yılına ilişkin final raporumuz da dahil olmak üzere) websitemizde bulabilirsiniz: norskpen.no.

PEN Norveç Türkiye Danışmanı olan Caroline Stockford bu projenin yürütücüsü olup, Avukat Şerife Ceren Uysal, iddianamelere ilişkin hazırlanan raporların süpervizörlüğü görevini yürütmektedir.

Türkiye İddianame Projesi Norveç Dış İşleri Bakanlığı ve İsveç İstanbul Konsolosluğu tarafından desteklenmektedir.

1.) Giriş

Bu değerlendirme raporu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Suçları Soruşturma Bürosu tarafından 19 Eylül 2019 tarihinde gazeteci ve yazar Seyhan Avşar Oğuz (Avşar) hakkında düzenlenmiş iddianamenin hukuki analizini sunmaktadır. 2019/56129 Soruşturma numaralı ve 2019/26597 İddianame numaralı belge iki sayfadan oluşmakta olup, Avşar'ı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 125/1-3 a maddesine aykırı hareket etmek yani kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret etmekle suçlamaktadır.

Bu rapor iddianamenin Ceza Muhakemesi Kanunu'na ve uluslararası adil yargılanma standartlarına uygun olup olmadığını değerlendirmektedir.

2.) Olay Örgüsünün Özeti

Avşar, Sözcü gazetesinde muhabir olarak çalışmaktaydı. Kendisi bugün hala Cumhuriyet gazetesinde polis ve adliye muhabiri olarak çalışmaktadır. Avşar, 2020'de Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan "Köşk Karşılığı Temizlik" haberiyle Metin Göktepe Gazetecilik Ödülleri'nin Yazılı Haber Ödülü'ne ve "FETÖ Borsası" haberiyle ise Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Ödülü'ne layık görülmüştür. Bu raporun konusu olan iddianame, Avşar'ın "FETÖ borsası" haberi ile ilgilidir. Avşar, başka haberleri nedeniyle de çok sayıda ceza soruşturma ve kovuşturmasına maruz kalmıştır.

İddianamede Lütfi Karabacak (Karabacak) ve İsmet Bozkurt (Bozkurt) suçtan zarar gören kişiler olarak yer almaktadır. Her iki isim de İstanbul (Çağlayan) Adliyesi'nde savcı olarak çalışmış olup, kamuoyu tarafından bilinen çok sayıda yargılamada görev almıştır. Söz konusu isimler İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen bir soruşturma nedeniyle Mart 2019'da açığa alınmıştır. Açığa alınma kararının verildiği tarihte Karabacak, Terör ve Organize Suçlar Bürosu'nda savcı olarak görev yapmakta iken, Bozkurt ise Faili Meçhul Suçlar Bürosu'nda yine savcı olarak çalışmaktadır. Açığa alma kararı Hakim ve Savcılar Kurulu 2. Dairesi tarafından verilmiş olup, savcıların Gülen Örgütü üyelerinden rüşvet aldığı iddialarına dayanmaktadır. 16 Ocak 2020'de her ikisi de disiplin soruşturması sonucunda kamu görevinden ihraç edilmiştir.

Disiplin soruşturması dışında ayrıca Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı her iki eski savcı hakkında bir ceza soruşturması da başlatmıştır. Savcılara "rüşvet", "görevi kötüye kullanma", "nüfus ticareti", "göreve ilişkin sırrın açıklanması" ve "gizliliğin ihlali" suçları isnat edilmiş olupⁱ hüküm giymeleri durumunda her ikisi de 7 yıl 10 aydan 28 yıl 6 aya kadar hapis cezası almak ihtimali ile karşı karşıyadır. Yargılamalar hala devam etmektedir.

Avşar 17 Mart 2019 ve 22 Mart 2019 tarihlerinde iki ayrı haber kaleme almış ve bu haberler Cumhuriyet gazetesi tarafından yayımlanmıştır. Avşar ilk haberinde, iki savcı aleyhine düzenlenmiş ve içeriğinde savcılara Gülen örgütü mensubu olma iddiası ile sürdürülen ceza soruşturmalarında takipsizlik kararı karşılığında şüphelilerden para almak suçunun isnat edildiği iddianamelere atıfta bulunmuştur. Ayrıca, savcılarının bu konu yüzünden açığa alındığı hususuna da içerikte yer vermiştir.

Bu haberi takip eden ikinci haberde ise iki savcı hakkında yürütülen disiplin soruşturmalarının detaylarına yer verilmiştir.

Haberlerin yayımlanmasının ardından Avşar hakkında ceza soruşturması başlatılmıştır. Hakkındaki soruşturmaya ilgili olarak Avşar, 8 Mayıs 2019 tarihinde Cumhuriyet savcısına ifade vermiştir. 19 Eylül 2019 tarihinde ise hakkında kamu görevlilerine hakaret ettiği isnadıyla iddianame düzenlenmiştir. Avşar'ın avukatı, müvekkili aleyhine aynı suçlamalarla iki

ayrı iddianame daha düzenlendiğini tespit etmiştir. Ancak sonunda, Avşar hakkında tek bir dava açılmıştır.

Avşar'ın yargılandığı davanın ilk duruşması 16 Ocak 2020 tarihinde İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülmüştür. Avşar duruşmaya katılmamıştır. Avşar'ın avukatı, iddianamenin Basın Kanunu'nda öngörülen süreler içerisinde düzenlenmemiş olması nedeniyle mahkemeden dosyanın esasına geçilmemesini talep etmiştir. Ek olarak sanık hakkında aynı suçlama ile üç farklı iddianame düzenlendiğini belirtmiş ve Avşar'ın beraatini talep etmiştir. Aynı duruşmada mahkeme, haberlerin yayımlanmasını takip eden dört aylık süre içerisinde iddianamenin mahkemece kabul edilmemiş olması nedeniyle Basın Kanunu'nun 26. maddesi uyarınca davanın düşürülmesine karar vermiştir.

Avşar'ın davası halen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi'nde istinaf incelemesindedir.

3.) İddianamenin Değerlendirilmesi

3.1 İddianamenin İç Hukuk Bakımından Değerlendirilmesi

İddianame sadece iki sayfa uzunluğunda olup, bu bağlamda proje kapsamında incelediğimiz birçok iddianameyle kıyaslandığında oldukça kısa bir metindir. Ancak iddianamede yüklenen suçun açıklandığı bölüm tek bir cümleden ibaret olduğu için ilk izlenim iddianameyi okumanın hala zor olduğu yönündedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 170. maddesi Cumhuriyet savcısının görevini ve iddianamede yer alması gereken unsurları düzenlemektedir.

3.1.1 CMK md. 170/3 – İddianamede yer alması gereken unsurlar

CMK'nın 170/3. maddesinin a ile k bentleri bir iddianamede bulunması gereken zorunlu unsurları düzenlemektedir. Avşar aleyhine düzenlenmiş iddianame bu unsurların büyük çoğunluğunu içermektedir. Giriş bölümünde şüphelinin kimliği, müdafinin adı, suçtan zarar görenlerin kimlikleri, şikayette bulunan kişinin ve kanuni temsilcisinin adı açık şekilde belirtilmiştir. Davacının kimliğine de yer verilmiştir ancak iddianın tarihi, CMK 170/3-g maddesine uygun şekilde yazılmamıştır. Bu yargılama bağlamında söz konusu eksiklik önemsiz olmasına rağmen iddianamenin oldukça baştan savma düzenlendiği izlenimine yol açmaktadır.

İddianamenin giriş bölümünde suçun işlendiği yer ve suç tarihi bilgisine yer verilmiştir. Bu kısımda sadece tek bir tarih yani 22.03.2019 tarihi belirtildiğinden bu kısım noksandır. Daha sonra iddianamede yüklenen suçun açıklandığı bölümde her iki haberin tarihine de yer verildiğinden iddianame CMK'nın 170/3-i maddesinin gereklerini yerine getirmektedir. Her iki tarihe de giriş kısmında yer verilmiş olsaydı iddianame daha profesyonel görünecekti, ancak bir kez daha ifade etmek gerekirse- bu iddianamenin bütününde önemsiz bir noktaya işaret etmektedir. .

İddianamede suç, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) ilgili 125/1, 3-a ve 4, 43/2-1 ve 53. maddelerine atıf yapılmak suretiyle "Kamu Görevlisine Hakaret" olarak tanımlanmıştır. İddianamenin giriş kısmında yer alan suçun kısa tanımı ile sevk maddeleri birbiriyle uyumludur. Suçun delilleri de CMK md. 170/3-j'ye uygun bir biçimde listelenmiştir.

Avşar bu yargılamanın hiçbir aşamasında tutuklanmamıştır. CMK md.170/3-k'ya göre iddianame şüphelinin tutuklu olup olmadığı hususuna ilişkin bir açıklama içermelidir. Bu bilginin zorunlu olması bir gerekçeye dayanmakta olup, bu bilgiye iddianamenin giriş bölümünde yer verilmelidir.

Sonuç olarak, iddianamenin giriş kısmında tespit edilen tüm eksiklikler önemsiz nitelikte olup, iddianamenin daha az profesyonel görünmesine yol açmak dışında yargılama üzerinde başka bir olumsuz etkileri yoktur.

3.1.2 CMK md. 170/4 – Yüklenen suçun tanımı ve suçu ortaya koyan deliller

CMK'nın 170/4. maddesi, yüklenen suç oluşturulan olayların iddianamede mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanması gerektiğini düzenlemektedir. İncelenen iddianamede yüklenen suç "kamu görevlisine hakaret"tir.

TCK madde 125/1'e göre; "*Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır*". Eğer hakaret bir kamu görevlisine görevinden dolayı edilmişse ceza bir yıldan az olamayacaktır (TCK 125/3-a). İncelenen iddianame ayrıca hakaret suçunun alenen işlenmesi halinde verilecek cezayı düzenleyen TCK madde 125/4'e de atıf yapmaktadır. Bu haliyle, Avşar'ın bahse konu haberleri yazarak söz konusu savcılarının onur, şeref veya saygınlığını rencide ettiğine veya savcılarının onur, şeref ve saygınlığına saldırdığına ilişkin delillerin sunulması gerekmektedir.

İddianamede yüklenen suçun açıklandığı bölümde öncelikle 17 ve 22 Mart 2019 tarihlerinde yayımlanan iki ayrı habere atıfta bulunulmuştur. Akabinde haberlerin yayımlandıkları tarihler, yayımlandıkları gazetenin adı ve bu gazetenin hangi bölümünde yer aldıkları bilgilerine yer verilmiştir. Bu bilgileri suç teşkil ettiği iddia edilen haberlerden yapılan alıntılar takip etmektedir. Şayet iddianamenin bu bölümünün tamamı tek bir uzun cümleden oluşmasaydı bu form gerçekten iyi bir form olarak kabul edilebilirdi.

İddianamede Avşar'ın bu haberleri kaleme alarak aşağıdaki fiilleri gerçekleştirdiği kanaatine varılmıştır:

- *iki savcının kişilik haklarını ihlal etmek*
- *suçtan zarar gören kişileri rüşvet karşılığında iş yapan kamu görevlisi olarak lanse etmek suretiyle kamu görevlisine hakarete bulunmak*
- *savcılarının adlarını yayımlamak suretiyle masumiyet karinesi haklarını ihlal etmek ve savcılarının rüşvet karşılığında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verdikleri izlenimini yaratmak*
  - *Lütfi Karabacak'ın İstanbul 14. Asliye Ceza Mahkemesi'nde süregelen yargılamanın ilk duruşmasına katılmamış olmasına rağmen, Avşar'ın haberinde Lütfi Karabacak'ın Turhan Turunç'un etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmasını talep ettiğini ileri sürmesi yoluyla [ve]*
  - *Şikayetçinin yer değiştirme cezası almamasına rağmen haberde Avşar'ın şikayetçinin yer değiştirme cezası aldığını yazması yoluyla*
- *gerçeğe aykırı haber yaymak.*

Bütün iddianameler yönünden önemli noktalardan birini; yüklenen suçun, bu suça uygulanacak TCK maddesindeki unsurlar ile ilişkilendirilmesi oluşturur. İncelenen iddianamede bu kısım tamamen eksiktir. Haberlerin savcılarının kişilik haklarını neden ihlali ettiğine veya savcılara yönelik nasıl bir hakaret içerdiğine dair herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Ayrıca, "hakaret" fiilinin tanımına da yer verilmemiştir. Yazıların içeriğinin hakaret olarak değerlendirilmesi Avşar hakkında ceza soruşturması açılmasını gerektirilmek için yeterli değildir.

Yüklenen suçun "masumiyet karinesini ihlal etti" biçimde açıklanması oldukça ilgi çekicidir. TCK madde 125'in hiçbir yerinde masumiyet karinesi hakkının ihlali suç teşkil eden bir fiil olarak tanımlanmamaktadır. AİHS madde 6/2 kapsamında bir suç ile itham edilen herkesin, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılmasının güvence altına aldığını belirtmeye gerek dahi yoktur. Ancak, adil yargılanma hakkını ve dolayısıyla masumiyet karinesi hakkını korumak (gazeteci veya gazetenin değil) Türkiye Cumhuriyeti devletinin yükümlülüğüdür. Bir gazetecinin haber yapmak için savcılar aleyhine açılan ceza davalarının mahkeme tarafından karara bağlanmasını beklemek gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır.ⁱⁱ

Avşar'ın haberlerinde iki savcının adını açıkça belirttiği hususunda şüphe bulunmamaktadır. Savcıların Avşar'ın haberlerini beğenmemiş olmaları anlaşılır bir durumdur. Hatta kendilerini aşağılanmış hissetmiş de olabilirler. Ancak kişilerin bu şekilde hissetmesinin TCK madde 125'in ihlalini oluşturmaya yeterli olamayacağından eminim. İddianame, [haberde] savcıların isimlerini açıkça yayınlarak yapılan işlemlerin içeriğini açıklayıp suçlu sayılmama karinesinden yararlanma hakkının ihlal edildiği ve savcılar rüşvet karşılığında takipsizlik kararı veriyormuş gibi bir izlenim oluşturduğu ifadelerine yer vermektedir. Savcıların yolsuzluk yaptığı izlenimini yaratmak kesinlikle hakaret olarak kabul edilebilir. Ancak delillere (haberlerin alıntılanan kısımlarına) daha yakından bakıldığında, bunun bir kamu görevlisine hakaret dosyası olmadığı anlaşılabilir. Metinden, haberlerin sadece iki savcıya karşı açılan ceza davalarına ilişkin olgu bildiriminde bulunduğu açık bir biçimde tespit edilmektedir. Haberlerde şu ifadeler yer verilmiştir:

Lütfi Karabacak (...) para karşılığında FETÖ dosyalarında birden fazla takipsizlik kararı verdikleri...iddia edildi

Açığa alınan savcıların, tahkikat aşamasında yürüttükleri FETÖ dosyalarında (...) şüpheliler hakkında takipsizlik kararı verdikleri iddia edildi

[S]savcıların polisin takibe aldığı FETÖ'cülerle konuşmalarının dinlemeye takıldığı, haklarında bir avukatın şikayette bulunduğu ve takipsizlik kararı için para pazarlığı yapıldığı ileri sürüldü

[S]savcılar ve şüpheliler arasındaki pazarlığı emlakçı, polis ve avukatların yaptığı iddia edildi

Bir kişinin onurunu, haysiyetini veya saygınlığını rencide edecek şekilde bir fiil veya olgu isnat edilmesi ile – ki TCK md. 125 kapsamında suç olarak tanımlanan budur - kamu görevlilerine yönelik bir ceza soruşturmasının olgularına atıfta bulunulması arasındaki farka iddianamede değinilmesi gerekirdi. İddianamede alıntılanan metni baz alan birisi Avşar'ın devam eden soruşturmayla ilgili görüş bildirdiği veya iddialardan savcıların suçlu olduğu sonucuna vardığı çıkarımında bulunamaz. Aksine Avşar, dikkatli bir biçimde *savcıların rüşvet aldığı iddia edildi* ifadesini kullanmıştır. İddianamede bu ifadenin TCK md. 125'e göre neden hakaret olarak kabul edildiği açıklanmamaktadır. İddianame yine suçun unsurları ile makaleleri de ilişkilendirmemektedir.

Avşar son olarak gerçeğe aykırı haber yapmakla suçlanmaktadır. TCK md. 125 kapsamında böyle bir fiil yer almamaktadır. Aksi olsa idi dahi, [iddianamede] Avşar'ın haberinde yer alan bilgilerin gerçeğe aykırı olduğunu ortaya koyan hiçbir delil yer almamaktadır.

Sonuç olarak iddianamenin CMK madde 170/4'deki şartları karşılamadığı açıktır.

3.1.3 CMK md. 170/5 - İddianamede şüphelinin aleyhine olan hususlar dışında, lehine olan hususlar da yer almakta mıdır?

İddianamede Avşar'ın savunması şu şekilde aktarılmıştır:

Şüpheli[nin] savunmasında gazetecilik faaliyeti kapsamında kamuoyu tarafından yakından takip edilen ve kamu yararı bulunan olayla ilgili haber yaptığını, yaptığı haberin basın özgürlüğü içerisinde kaldığını, suçlamaları kabul etmediğini beyan ettiği...

İddianamede bu savunma irdelenmemektedir. Ayrıca Basın Kanunu'nun 3. maddesine ve basının haber alma ve haber verme özgürlüğüne atıfta bulunulmamaktadır. Yine hem Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda hem de AİHS madde 10 kapsamında güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkına herhangi bir atıfta bulunulmamaktadır.

İddianamede ifade özgürlüğünden yahut daha spesifik olarak basın özgürlüğünden bahsedilmemesi esasen ciddi bir eksikliğe işaret etmektedir. Bu proje kapsamında incelenen birçok iddianamenin bu yaklaşımdan yoksun olduğu görülmektedir. İfade özgürlüğü ve basın özgürlüğü konusunda AİHM'e taşınan davalar bakımından Türkiye'nin kötü bir sicili bulunmaktadır. Bu nedenle savcının iddianamenin bu kısmına daha bilinçli bir şekilde yaklaşması beklenmelidir.

Nihayetinde, burada hakikatin savunulması söz konusudur. Avşar, iki savcı aleyhine süregelen bir soruşturma hakkında haber yapmıştır. Savcılar aleyhine devam eden süreç hala derdest olsa dahi haklarında rüşvet almak suçlamasıyla iddianame hazırlandığı tartışılmaz bir gerçektir. AİHM, McVicar v. Birleşik Krallık kararındaⁱⁱⁱ olduğu gibi, iftira suçlamaları karşısında savunmanın hakikate dayandırılması gerektiği görüşündedir. TCK madde 127 "[K]onusu suç teşkil eden bir suçlamanın ispatlanması halinde, kişiye herhangi bir ceza verilmeyecektir" düzenlemesini içermektedir. Savcının bu düzenleme ve ilişkili savunmanın farkında olması ve bu hususa iddianamede değinmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, iddianame CMK madde 170/5'e kesinlikle uygun değildir.

3.1.4 CMK md. 170/2 – Savcı iddianame düzenlemeli midir?

Bu sorunun yanıtı basittir. Savcı, Avşar'a yöneltilen bu iddiaları kovuşturmaya konu etmemeliydi. CMK madde 170/2'ye göre savcı, sadece soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa, cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler.

Yukarıdaki analizlerden de açıkça görüldüğü üzere, Avşar hakkında hiçbir bir suç yönünden yeterli şüphe söz konusu değildir. İddianame, olaya ilişkin olgu ve delillere dayanmamakta olup, CMK madde 170'teki şartlara uygun değildir. Savcı, delilleri derinlemesine inceleme görevini yerine getirmemiş ve Avşar'ın açıkça lehine olan savunma ve argümanlara değinmemiştir.

Ayrıca, haberlerin neden TCK madde 125'i ihlal ettiğine dair de bir açıklamada bulunmamıştır.

Sonuç olarak iddianame Türkiye Cumhuriyeti'nin iç hukukunda öngörülen şartları karşılamamaktadır.

3.2.İddianamenin uluslararası standartlar bakımından değerlendirilmesi

Aslında bir iddianamenin nasıl yazılması gerektiğine ilişkin iç hukuk düzenlemeleri oldukça niteliklidir. Şayet iddianame, CMK madde 170'teki düzenlemelere uygun olsaydı, uluslararası standartları da karşılayacaktı.

Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (AİHS) onaylamıştır ve Türkiye Anayasası'nın 90. maddesine göre, onaylanmış uluslararası hukuk düzenlemeleri, iç hukukun üstündedir. Yani, eğer AİHS maddeleri ihlal edilirse, bu Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının da ihlal edildiği anlamına gelecektir.

Bu iddianame ile ilişkili uluslararası standartlar, AİHS madde 6 "Adil yargılanma hakkı" ve madde 10 "ifade özgürlüğü", Birleşmiş Milletler Savcılarının Rolüne Dair İlkeler Yönergesi ve AİHM içtihatlarıdır.

3.2.1 AİHS md. 6: Adil Yargılanma Hakkı

AİHS madde 6, sözleşmeye taraf tüm devletlere bu maddenin gereklerine uygun bir yargı sistemi kurma yükümlülüğü getirir.

AİHS madde 6/3-a'ya göre, herkes "kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden ..., anladığı bir dille ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek" hakkına sahiptir.

AİHS 6. Madde Rehberine^{iv} göre iddianame ceza yargılamasında temel önemde bir role sahiptir, zira yazıldığı anda şüphelinin kendisine yöneltilen suçlamaların olgusal ve yasal temeli hakkında resmi olarak yazılı bildirimde bulunulmasına işlevi görür. Rehberin 388. paragrafı şu şekildedir:

Madde 6/3-a sanığa yalnızca suçlamanın "nedeni", yani işlediği iddia edilen ve suçlamanın dayandığı fiiller hakkında değil, ancak aynı zamanda suçlamanın "doğası", yani bu eylemlere verilen hukuki nitelik hakkında da bilgi verilmesi hakkını sunar.

İddianame Türkçe olmasına rağmen yüklenen suçun açıklandığı kısmın tek bir cümle olarak kaleme alınması, savcının suç olarak tespit ettiği fiillerin ne olduğunun ve TCK'daki ilgili maddenin hangi bölümlerinin bu fiillerle ilişkili olduğunun anlaşılması oldukça uğraş gerektirmektedir. Ayrıca, iddianame şüpheliye yüklenen fiilleri TCK'nın ilgili maddesinin unsurları ile ilişkilendirmemektedir. Bunlar bir araya geldiğinde Avşar'ın savunmasını hazırlaması neredeyse imkansız hale gelmektedir. Bu hali ile iddianamenin AİHS madde 6/3-a'nın gerekliliklerini karşılamadığı açıktır.

Delilleri suçlamalarla gerektiği gibi ilişkilendirmemek ve buna rağmen kovuşturmaya devam etmekte ısrar etmek ayrıca AİHS madde 6/2 kapsamında düzenlenen masumiyet karinesinin ihlalidir.

3.2.2 AİHS md. 10: İfade Özgürlüğü

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10 maddesi ifade özgürlüğünü güvence altına alır. İfade özgürlüğü, bir toplumun ilerlemesi ve her insanın gelişmesi için esaslı koşullardan biri olan demokratik bir toplumun asıl temellerinden birini oluşturmaktadır.^v

İfade özgürlüğü hakkı istisnalara tabidir. İlgili istisnalar, AİHS madde 10/2'de öngörülen gereklilikleri karşılamak zorundadır. İstisna yasayla öngörülmeli ve demokratik bir toplumda gerekli olmalıdır. Başkalarının saygınlığı veya haklarının korunması bu istisnalar arasında yer alabilir. AİHM çatışan hakların dengelenmesinde "toplumun genel çıkarının korunması ile temel insan haklarına saygı gösterilmesi arasında adil bir denge kurulurken, ikincisine özel önem atfedilme[si gerektiğini]" açıklığa kavuşturmuştur.^{vi}

Devletlerin kamusal tartışmalara katılım için elverişli bir ortam yaratmak amacıyla gazetecilerin korunmasına yönelik etkili bir mekanizma oluşturmaları da gerekmektedir. Gazetecilerin görüşlerinin resmi makamlar tarafından veya kamuoyunun önemli bir bölümü tarafından savunulan görüşlerle karşıt düştüğü durumlarda, bu görüşlerin kamuoyunu rahatsız ettiği veya şoke ettiği durumlar da dahil olmak üzere, düşünce ve fikirlerini korkmadan ifade etmelerini sağlamak bu gerekliliklerin arasında yer alır.^{vii} Basın özgürlüğü, basının hür olduğunu ve sansür edilemeyeceğini açıkça belirten Türkiye Cumhuriyeti Anayasası madde 28 kapsamında güvence altına alınmıştır.

AİHS madde 10 ifade özgürlüğü hakkının *haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü kapsadığını* (...) düzenlemektedir. Avşar bir gazetecidir ve haberleri bir gazetede yayımlanmıştır, yine de iddianame AİHS madde 10'un [bu olayda] uygulanabilir bir madde olup olmadığını tartışmamaktadır. AİHM Lingens kararında^{viii} aşağıdaki şekilde hüküm kurmuştur:

Basının, «başkalarının itibarlarını korumak» gibi çizilmiş sınırları aşmaması gerekmele birlikte, kamunun menfaatinin bulunduğu diğer alanlarda olduğu gibi, siyasi meselelerde de haber ve fikirleri iletme, yine kendisine düşen bir görevdir. Sadece basının bu tür haber ve fikirleri iletme görevi yoktur; halkın da bunları edinme hakkı vardır.

İki savcıya yönelik iddianamelerin kamuoyunu ilgilendirdiği ortadadır ve Avşar'ın ise savcılar aleyhine süregelen bu soruşturmalar hakkında haber verme hakkı ve görevi bulunmaktadır. AİHM, ulusal makamlar tarafından alınan önlemlerin, toplumun “bekçi köpeklerinden” biri olan basının, kamuoyunu ilgilendiren konulardaki meşru kamusal tartışmalara katılımını potansiyel olarak caydırabileceği durumlarda son derece dikkatli bir incelemenin yapılması gerektiğini vurgulamıştır.^{ix} Kamu görevlilerinin görevini kötüye kullanmalarına ilişkin haber yapan bir gazeteciye iftira veya hakaretle suçlamanın elbette caydırıcı bir etkisi olacaktır.

Son olarak, davanın olguları hoş olmasa bile kamu görevlilerine yönelik suçlamalara dair haber yapmanın hakaret olmadığını bir kez daha vurgulamak gerekir. Savcılar hakkında bir iddianame düzenlendiği bir olgudur ve bu olguya dair haber yapılması kamu yararındadır. Sonuç olarak, Avşar'a karşı kamu görevlisine hakareten iddianame düzenlenmesi AİHS md. 10 kapsamında güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlalidir. İddianame Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını da ihlal etmektedir.

3.2.3. Birleşmiş Milletler Savcılarının Rolüne Dair İlkeler Yönergesi

Yönerge'de yer alan İlke 10 ila İlke 20 , savcılarının ceza yargılamalarındaki rolünü genel hatlarıyla ortaya koymaktadır. 12. ilkeye göre savcılar:

... görevlerini hukuka uygun olarak, adil, sürekli ve süratli bir biçimde, insan onuruna saygı gösterip koruyarak, insan haklarının yanında yer alarak yürütürler ve bu suretle adil yargılanmanın gerçekleşmesine ve ceza adaleti sisteminin düzgün işlemesine katkıda bulunurlar.

Yukarıdaki analiz, Avşar hakkında iddianame düzenlendiğinde savcının CMK madde 170'e veya uluslararası insan hakları standartlarına göre hareket etmediğini göstermektedir.

Ayrıca, BM Kılavuz İlkeleri 13-b uyarınca savcılar:

(...) kamu yararını korurlar, objektif bir biçimde hareket ederler, zanlının ve mağdurun durumunu gereği gibi dikkate alırlar ve zanlının yararına veya zararına olup olmadığını bakmaksızın ilgili her türlü duruma dikkat ederler;

Avşar aleyhine kovuşturma yürütülmesi, kamu görevlilerinin olası görevi kötüye kullanmaları konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi bağlamı ile kamu yararının ihlalidir. İddianame Avşar'ın lehine olan koşulları dikkate almadığı için objektif de değildir.

1995 yılında kurulan Uluslararası Savcılar Birliği, tüm adalet sistemlerinde "cezai hareketlerin adil, etkili, tarafsız ve verimli kovuşturulmasını" sağlamak için bir dizi standart belirlemiştir. Bu standartlara göre, savcı ceza yargılamasını yalnızca "dava makul bir biçimde güvenilir ve kabul edilebilir olan delillere dayanıyorsa başlatmalıdır ve böylesi delillerin yokluğunda kovuşturmaya devam etmemelidir". Bu analizden çıkan sonuç, iddianamenin CMK madde 170'de belirtilen kurallara uygun olmadığı, dolayısıyla savcının Avşar hakkında kovuşturma işlemi başlatmaması gerektiği sonucudur.

4.) Sonuç ve Öneriler:

Avşar'a yönelik iddianame ne iç hukuka ne de uluslararası standartlara uygundur.

Bu projede incelenen diğer iddianameler yönünden de geçerli olduğu üzere iddianamelerin dilinin daha iyi olması gerektiğinin altının da çizilmesi gerekmektedir. Avşar'ın iddianamesinde yüklenen suçun açıklandığı kısım tek bir uzun cümleden ibarettir. Böylesi tek bir uzun cümle gereksiz olduğu gibi iddianameye profesyonellikten uzak bir görünüm vermektedir.

Bu değerlendirdiğim üçüncü iddianame olduğu için bana iddianamelerin yazılma biçiminde bir tutarlılık yok gibi geliyor. İddianamelerin farklı bölümlerinin doldurulabileceği şablonların geliştirilmesini önermek isterim. İddianamelerin giriş kısmı, sanığın adı, tarihler, sayılar, şüphelinin tutuklu yargılanıp yargılanmadığı vb. bilgileri içermesi yönü ile aşağı yukarı [şuanki iddianame yapısı ile] aynı görünecektir. İddianamede yüklenen suçun açıklandığı bölümde ise önce iddianamede atıf yapılan TCK maddesine yer verilmesini, ardından şüphelinin fiilinin açıklanmasını ve akabinde şüphelinin fiili ile atıf yapılan madde arasındaki ilişki kurulduktan sonra deliller ve suç arasındaki bağlantının ortaya konulmasını öneririm. Böylece, savcıların CMK madde 170'in gerektirdiği değerlendirmeyi yapması kaçınılmaz olacaktır.

Ayrıca, uluslararası insan hakları standartlarına ilişkin bir kontrol listesi gerilmesi de savcılar için faydalı olabilir. Örneğin, bu kontrol listesinde şu tür sorulara yer verilebilir:

İddianame anlaşılır bir dille yazılmış mı?

Sanığın masumiyet karinesi hakkı ihlal edilmiş mi?

Deliller uygun şekilde alıntılanmış, tarihlendirilmiş ve iddia edilen suçla ilişkilendirilmiş mi?

Haberlerde kamu yararı var mı?

Yazılanlar gerçeği yansıtıyor mu?

Kanımca şablonlar iddianamelerin daha profesyonel görünmesini sağlayabilir ve iddianamelerin tüm unsurlarının hukuka uygun olmasını garanti altına alabilir. Kontrol listeleri ise, savcıların düzenledikleri iddianamelerin uluslararası standartlara uygun olup olmadığını değerlendirmelerine yardımcı olacaktır.

Yazar hakkında

Heidi Heggdal Oslo Bölge Mahkemesinde görevli bir yargıçtır. Norveç Yargıçlar Birliği'nin İnsan Hakları Komitesi üyesidir. Yıllardır Türkiye'den davalarla ilgili çalışmalar da yapmaktadır.

ⁱ <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/feto-borsasindaki-savcilar-icin-meslekten-cikarma-karari-1714792>

ⁱⁱ *Flux v. Moldova* (no.6), paragraf 31.

ⁱⁱⁱ AİHM: *McVicar v. Birleşik Krallık*, Paragraf 84 ve 87

^{iv} Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesine İlişkin Rehber (ceza hukuku yönü), Nisan 2021'de güncellenmiştir

^v AİHM: *Handyside v. Birleşik Krallık*, paragraf 49

^{vi} AİHM: *Belçika Linguistic Davası*, paragraf 5

^{vii} AİHM: *Dink v. Türkiye*, paragraf 137 ve *Khadija Ismayilova v. Azerbaycan*, paragraf 158

^{viii} AİHM: *Lingens v. Avusturya*, paragraf 41

^{ix} AİHM: *Österreichische vereinigung zur erhaltung, stärkung und schaffung eines wirtschaftlich gesunden land- und forstwirtschaftlichen grundbesitzes v. Avusturya*, paragraf 33